

HỘI VĂN NGHỆ DÂN GIAN VIỆT NAM

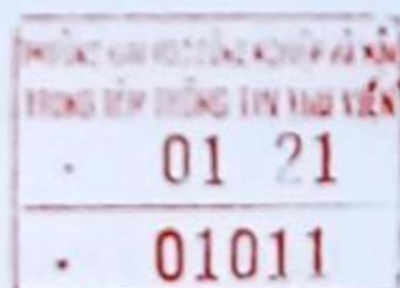
TÔNG VĂN HÂN
(Sưu tầm, giới thiệu)

**TỤC THỜ CÚNG TỔ TIÊN
CỦA NGƯỜI THÁI ĐEN**

NHÀ XUẤT BẢN HỘI NHÀ VĂN

HỘI VĂN NGHỆ DÂN GIAN VIỆT NAM
TỔNG VĂN HẢN
(Sưu tầm, giới thiệu)

TỤC THỜ CÚNG TỔ TIÊN
CỦA NGƯỜI THÁI ĐEN

QUẢN ĐỐC VĂN PHÒNG ĐU AN
TRƯỞNG BAN VĂN NGHỆ
NHÀ XUẤT BẢN HỘI NHÀ VĂN

**DỰ ÁN CÔNG BỐ, PHÓ BIÊN
TÀI SẢN VĂN HÓA, VĂN NGHỆ DÂN GIÀN
VIỆT NAM**

(E1, Ngõ 29, Tạ Quang Bửu - Bách Khoa - Hà Nội
Điện thoại: (04) 3627 6439; Fax: (04) 3627 6440
Email: duandangian@gmail.com)

BAN CHỈ ĐẠO

1. GS. TSKH. TÔ NGỌC THANH	<i>Trưởng ban</i>
2. ThS. HUỖNH VĨNH ÁI	<i>Phó Trưởng ban</i>
3. GS.TS. NGUYỄN XUÂN KÍNH	<i>Phó Trưởng ban</i>
4. Nhà văn ĐỖ KIM CUÔNG	<i>Ủy viên</i>
5. TS. ĐOÀN THANH NÔ	<i>Ủy viên</i>
6. TS. TRẦN HỮU SƠN	<i>Ủy viên</i>
7. Ông NGUYỄN KIÊM	<i>Ủy viên</i>
8. Nhà giáo NGUYỄN NGỌC QUANG	<i>Ủy viên</i>
9. ThS. VŨ CÔNG HỘI	<i>Ủy viên</i>
10. Ông TRƯƠNG THANH HÙNG	<i>Ủy viên</i>

GIÁM ĐỐC VĂN PHÒNG DỰ ÁN

TS. ĐOÀN THANH NÔ

thuật. Ở mỗi tộc người Việt Nam, những lĩnh vực và hình thái văn hóa - văn nghệ này lại được thể hiện trong một sắc thái riêng. Chính kho tàng văn hóa đa dạng đó là nội dung, là đối tượng hoạt động của hội viên Hội VNDGVN.

Sau gần 50 năm hoạt động, được sự lãnh đạo của Đảng và sự chăm sóc của Nhà nước, Hội VNDGVN đã lớn mạnh với trên 1.200 hội viên. Số công trình do hội viên của Hội đã hoàn thành lên đến 5.000 công trình, hiện đang được lưu giữ và bảo vệ tại Văn phòng Hội.

Được sự quan tâm của Ban Bí thư và Thủ tướng Chính phủ, Dự án "Công bố và phổ biến tài sản văn hóa-văn nghệ dân gian các dân tộc Việt Nam" đã được phê duyệt. Trong giai đoạn I (2008-2012), Dự án đã xuất bản 1.000 công trình, tác phẩm văn hóa - văn nghệ dân gian các dân tộc; Giai đoạn II (2013-2017) Dự án sẽ tiếp tục công bố thêm 1.500 công trình nữa.

Hy vọng, các xuất bản phẩm của Dự án sẽ cung cấp cho bạn đọc trong và ngoài nước một bộ sách mang tính chất bách khoa thư về các sắc màu văn hóa của các tộc người Việt Nam, phục vụ thiết thực vào việc tra cứu, mở rộng hiểu biết của bạn đọc về truyền thống văn hóa giàu có và độc đáo đó; góp phần xây dựng nền "văn hóa Việt Nam tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc".

Trong quá trình thực hiện nhiệm vụ, Dự án mong nhận được ý kiến chỉ bảo kịp thời của bạn đọc gần xa.

Xin chân thành cảm ơn!

Trưởng Ban Chỉ đạo thực hiện Dự án

GS.TSKH. Tô Ngọc Thanh

LỜI NÓI ĐẦU

Người Thái có tín ngưỡng thờ cúng *Phi hươn* - Linh hồn tổ tiên; tổ tiên được hiểu là linh hồn của cha mẹ, của ông bà nội, linh hồn của ông cụ, bà cụ nội, linh hồn người anh em ruột thịt của chủ nhà đã mất.

Trong ngôi nhà sàn của người Thái đen, nhà nào cũng có một buồng riêng để linh hồn tổ tiên trú ngụ, là nơi thờ cúng linh hồn tổ tiên của họ, buồng này tiếng Thái gọi là *Hông hóng*.

Chỉ có những gia đình mới tách ra làm ăn riêng, cha mẹ của hai vợ chồng mới tách ra làm ăn riêng đó đều còn sống thì gia đình ấy mới chưa có gian buồng thờ. Nhưng theo quy luật của tạo hóa con người sinh ra đều phải trải qua sinh lão bệnh tử. Vì thế sau khi một trong hai người cha hoặc mẹ của chủ nhà (người chồng) mất đi thì gia đình đó sẽ tổ chức đón linh hồn của cha hoặc mẹ mình lên nhà để thờ cúng. Cho nên hầu như gia đình nào cũng có gian thờ linh hồn tổ tiên.

Hông hóng là không gian linh thiêng của ngôi nhà, trong gian này có các vật linh thiêng đó là: "Hố tông" - cái

mâm nhỏ đan bằng tre nứa để đặt đồ dâng cúng, tương tự như cái mâm cơm của gia đình vậy; "Băng nậm tẩu tông" - quả bầu đựng nước lã để cho linh hồn tổ tiên uống; "Tay ho" - các vật linh thiêng chứa đựng sự sống của con cháu trong gia đình.

- *Hố tông*: là một cái mâm đan bằng lạt tre của người Thái tự làm, sau đó người ta bỏ lên gác bếp cho chuyển màu bỏ hong để tránh không cho mốc ẩm. Cái mâm đan này chuyên để dùng bày các thức thờ khi dâng cơm cúng, người ta để cái mâm này ngay trong gian thờ - *Hông hong*, kiêng không mang ra sử dụng làm việc khác, tránh làm ô uế đến vật linh thiêng.

- *Băng nậm tẩu tông*: Là vỏ quả bầu khô đựng nước lã sạch đặt trong gian thờ (Ngày nay người ta hay dùng chai thủy tinh hoặc lọ sứ để làm băng nậm tẩu tông). Chai nước thờ này cứ đến kì dâng cúng thì người Thái lại thay nước trong chai một lần vào buổi sáng sớm hôm đó, nguồn nước sáng sớm chưa bị ô uế. Với quan niệm khi linh hồn tổ tiên xuống trần gian luôn luôn có nước sạch để uống.

- *Tay ho*: là các vật biểu tượng cho hồn vía của các con, cháu ruột giới nam đang sống của ông chủ nhà, và anh em trai ruột của người chủ nhà đang còn sống. Mỗi một *Tay ho* được làm như sau: Đan một cái quạt nhỏ bằng lạt tre hình bán nguyệt, có bán kính khoảng 4 - 5cm, rồi buộc một cái cán bằng que nhỏ dài chừng 12 - 15cm. Đan một cái rọ nhỏ hình trụ bằng lạt tre có đường kính khoảng 2,5 - 3cm, chiều

dài của độ khoảng 6 - 7cm. Làm một cái cung nhỏ có dây chiều dài của dây cung khoảng từ 8 - 10cm. Khâu một cái túi nhỏ bằng vải chàm đen, chiều dài khoảng từ 5 - 7cm, chiều rộng khoảng từ 2 - 3cm, trong cái túi vải để một đồng bạc hai hào hoặc đồng bạc năm hào (ngày nay người ta hay bỏ tiền kim loại vẫn thường giao dịch ở ngoài thị trường). Người ta dùng các đoạn dây nhỏ treo cả bốn vật này vào một cái que nhỏ bằng cái đũa, chiều dài khoảng 25 - 30cm. Tất cả các con trai và cháu trai của gia chủ đều được làm một cái *Tay ho* như thế. Cái *Tay ho* được người ta làm cho một thành viên nam khi người này chào đời được tròn một tháng trở đi, đó là đối với những gia đình đã có *Phi hươn*. Đối với gia đình chưa có *Phi hươn*, cha mẹ của đứa bé mới ra ăn ở riêng, còn cả bố cả mẹ thì *Tay ho* của đứa con trai mới chào đời được "kết nạp" tại gia đình ông bà nội của cháu bé. Khi nào ông bà nội của cháu bé mất, cha mẹ của cháu bé đón linh hồn lên nhà riêng của mình thì *Tay ho* của đứa bé đó sẽ được làm cùng các *Tay ho* của toàn thể những người anh đã sinh ra trước nó.

Còn những gia đình chưa có *Phi hươn* thì các *Tay ho* được làm vào thời điểm: ngày đón linh hồn tổ tiên lên nhà thành *Phi hươn* vào lần đầu tiên.

Sau đó cắm cái que nhỏ đã được treo bốn vật vào một đoạn cây nứa dài khoảng 1,2m. Mỗi một cái *Tay ho* gửi gắm các điều mong ước để được linh hồn tổ tiên - *Phi hươn* phù hộ độ trì ban phát các điều ước sau: